

קדרות לבנון

"כה אמר ה' אלוקים... האבלתי... ואקדיר
עליו לבנון" (יחזקאל ל"א ט"ו)

מקובלת היא החלוקה של ספר איוב לשלושה מחזורים, או במינוחו של המלבי"ם, לשלוש מערכות. והנה גלגלו עלינו את למוד המחזור הראשון במערכת המלחמה ביוה"כ, וחזרה המערכה ונשנתה במלחמת הלבנון. אנו אין לנו אלא להתחזק באמונתו של איוב המיחל אף בקטל, ולהתעצם בתפילה כי המערכה השלישית תהא מערכת שלומים ונחומים לאבלי ציון.

אף במחזור זה של "שלום הגליל" היינו עדים לגניזת ארונות. דרשו חכמים בשמות רבה (פ' ל"ה א') "ישבעו עצי ה' ארוי לבנון אשר נטע", הרבה בריות ברא הקב"ה בעולמו ולא היה העולם ראוי להשתמש בהן וגנזן הקב"ה מן העולם, ואף הארזים היו ראויים להגנו ולא נגנזו". והנה לעינינו נגנזו ארונות גבורי הלבנון, ועלינו להתכונן מה ענינם של גנזי לבנון אלו.

א

יאיר שמואל לנדאו, מבני ישיבתנו, היה, ע"פ הלך רוחו וחוכו, קשור בפנימיותו ליסודות הממלכתיים של ישיבתנו לא"י. בעידן דידן של התחדשות תורה ומלכות, של תורה ממלכתית, קם דור המזדהה בלבו עם המשמעות המשיחית של התבססות ישראל בארצם. יאיר נמנה על בני דור זה, ומכוחה של הזדהות זו פעל לקרוב בני חו"ל לתורת א"י. פעולה זו שנעשתה בצניעות ובענוה היה בה לשעתה, אולם עיקרה ע"ש העתיד, במערכת הסיבות המסובבת עליהם והשתקעותם של בני הנעורים בא"י. מעגלי סיבות והתגלגלותן משמשים הן בחיי הפרט והן בחיי הכלל. יאיר לנדאו שעולמו הרוחני היה מעוגן בתפיסה הממלכתית, נפל בלבנון שענינו הפנימי אף הוא בממלכתיות הישראלית.

"פנו וסעו לכם ובואו הר האמורי ואל כל שכניו, בערבה, בהר ובשפלה ובנגב ובחוף הים, ארץ הכנעני והלבנון עד הנהר הגדול נהר פרת" (דברים א' ז'). בציון גבולות א"י אלו הוציאה דרשת הספרי את המושג לבנון ממשוטו ונתנה לו משמעות ממלכתית. "והלבנון — אמר להם כשאתם נכנסים לארץ צריכים אתם להעמיד עליכם מלך... ומנין שאין לבנון אלא מלך שנאמר (יחזקאל י"ז ג') "בא אל הלבנון ויקח את צמרת הארז" (ספרי דברים ו').

רמיזה זו למצות מינוי מלך מופיעה אף בספרי לפרשת פנחס (ס' קל"ד ושם בהגהות הגר"א) "אעברה נא ואראה את הארץ הטובה אשר בעבר הירדן, החר הטוב הזה והלבנון" — "לבנון אלו מלכיהם". ובהגהות רע"א (שם, נדפסו בספרי עם פרוש "תולדות אדם", ירושלם תשל"ב) "לבנון היינו מלך, ובקש אעברה נא ואראה את המלך אשר תמנה עליהם"¹. זכר לדבר — לבחינת המלכות שבלבנון — בברכותיו של אותו רשע (סנהדרין ק"ה ע"ב) בלעם בן בעור, "בקש לומר לא יהיו להם בעלי קומה, אמר "כארזים עלי מים" (וע"ע מהרש"א שם, בחידושי אגדות למהר"ל וב"נצח ישראל" פנ"ט ובתו"ת במדבר פכ"ד אות ז'). משמעותה של ממלכתיות לבנונית זו גנוזה בערפלי ההסטוריה. כשיעקב עוסק בשקו ותעניתו, כששבטים עוסקים במכירתו של יוסף, כשכל אחד רואה את האופק האישי הבלעדי — הקב"ה בורא אורו של משיח, שנאמר "ויהי בעת ההיא וירד יהודה מאת אחיו, ויט עד איש עדולמי ושמו חירה" (ב"ר פ"ה) רבנן אמרו חירה שבכאן הוא שבימי דוד (שם, וראה "דעת זקנים בעה"ת" בראשית ל"ח א', ותו"ש בראשית ל"ח אות י"ז).

הנהגות בין חירה רעהו העדולמי של גור-אריה-יהודה לבין חירם מלך צור המסייע לעבודת המקדש עלומה היא וטמונה במערת עדולם. (ראה בהקדמת "מי השילוח" חב': צער החבאת מערת עדולם שלא הגיעה העת עדיין). וע"פ פשוטו כך התפרשה לנצי"ב "בהעמק דבר" (בראשית ל"ח א') "כל ענין חירה שבפרשה לא נודע לאיזה ענין נזכר, אלא בא ללמדנו דכשם שבעת שהתנוצץ לידת משיח היה ע"י סרסרות אדם גדול ונכבד עד שיהודה מתרועע עמו, כך יהיה לאח"כ כי בבנין בית דוד המלך הזדקק חירם מלך צור. (וע"ע בחידושי "חתם סופר" פסחים ג' ע"א: בצור היו כנענים נכבדי ארץ והיה זה כמוהם, ובפרוש "דעת סופרים" בראשית שם). זהות קדומה זו מסבירה אף את הכתוב בשמואל ב' (ה' י"א—י"ב) "וישלח חירם מלך צור מלאכים אל דוד ועצי ארזים וחרשי עץ וחרשי אבן קיר ויבנו בית דוד, וידע דוד כי הכינו ה' למלך על ישראל, וכי נשא מלכותו בעבור עמו ישראל". רש"י פרש כי דוד ידע זאת ב"בראותו כל מעשיו מצליחין, ומלכי הגויים שולחים לו מנחה" (וכעין זה בפרוש אברבנאל) ואלו ב"באורי החסידות לנ"ך" (עמ' ק') הדגיש את מישג ההכנה המשותף הן לארזי הלבנון והן למלכות בית דוד.

כשם שהארזים המתגלים לנו בחסנם ובתפארתם עברו תקופות הכנה מרובות, של גידול, צמיחה והתפתחות, ואין הם באים על דרך המקרה, כך התפתחותה והתבססותה של מלכות דוד אינה על צד ההזדמן, אלא קורא הדורות מראש הוא שקבע את מסלול גידולה. מארזי הלבנון הקיש דוד על משמעות הצלחתו — "כי הכינו ד' למלך על ישראל". היקשם של חז"ל בין חירה איש עדולם לבין חירם הצורי מארץ הארזים מעמיק את ההתבוננות הזו:

1. וראה שם בפרושו של ר' דוד פארדו "ספרי דבי רב" שדייק מפסוקי יחזקאל על בחינת המלכות שבלבנון וכתב: ומה שבקש כאן מרע"ה לראות כשימנה עליהם מלך, אע"ג דאיהו גופיה הוי מלך, כיון שצריך להיות מדבית יהודה. ולנוסחה האחרת הגורסת "לראות את המלכים", אולי ידע בנבואה שבתחילה היה עתיד למלוך שאול ולא תתקיים מלכותו, והדר ימלוך דוד. וב"עמק הנצי"ב" על הספרי במדבר סוף פסקא ג: לבנון — מקום יפה היה בא"י דשם מינו את מלכיהם. וע"ע "עמק הנצי"ב" ספרי דברים ו' על משלי המלוכה במלכים ב' וביחזקאל, וב"תולדות אדם" על הספרי פרש מכיון שמנוי מלך נצרך לבנין המקדש שהוא הלבנון.

מאז השבטים העוסקים במכירת יוסף, הכין ה' את תושב "בית לחם אפרתה" "להיות מושל בישראל ומוצאותיו מקדם, מימי עולם" (מיכה ה' א').

כיוצא בדבר נכתב ב"מאמרי הראיה" (עמ' 246) "זו היא הסגולה הישראלית לראות את האור האלוקי הממלא את כל ההווה כולה ואת התכלית הצפונה במעמקי הראשית. ומשום כך כתוב בתורתנו "בראשית ברא אלוקים". בתחילה נזכרה בריאת העולם ואח"כ שם אלוקים, כי כל הבריאה כולה מספרת כבוד אלוקים וגם כשאין מזכירים את שמו יתברך תיכף, ברור שהוא יתגלה אח"כ. רק בזמן שתרגמו את התורה ליונית בשביל הגוים, ראו חכמי ישראל צורך לשנות ולכתוב "אלוקים ברא בראשית", כי מחשבתם של אומות העולם אינה מסוגלת לתפוס את המדרגה העליונה הזאת, שהיא רק חלקה של כנסת ישראל. את הדבר הזה אנו רואים גם בבנין בית המקדש, כשדוד המלך אמר לנתן הנביא: ראה אנוכי יושב בבית ארזים וארון אלוקים בתוך היריעה, השיב לו הנביא בדבר ד': "הדבר דברתי את אחד שבטי ישראל אשר צויתי לרעות את עמי ישראל לאמור: למה לא בניתם לי בית ארזים", כאשר יגיע הזמן "ושמתי מקום לעמי לישראל ונטעתי ושכן תחתיו ולא ירגו עוד, ולא יוסיפו בני עולה לענותו כאשר בראשונה", אז תגיע השעה לבנין המקדש. וכל מה שעשה דוד המע"ה, כל המלחמות שנלחם עם אויבי ישראל לשבור את עולם מעל צוארינו ולהרחיב את גבול ארצנו, כל זה היה כהכנה והכשרה למטרה הגדולה של בנין המקדש. וגם עכשיו כשזכינו לראות בראשית הגשמת יעודי נביאינו... הרי ברור שכל העבודות האלה, הן מכשירים והכנה לקדושה הגדולה שעתידה להתגלות כאן. כל עבודה חמרית שיהודי עושה בא"י, אם הוא חורש, זורע, נוטע, בונה או עובד להרחיב את החרושת והתעשייה בארצנו, הרי זה כהכנה לגלוי המדרגה העליונה של רוחניות הצפונה בגאולת ישראל".²

"אין לבנון אלא מלך" אינו רק ביטוי ליסודות ממלכתיות העבר, אלא צפון בו אף הזון מלכות העתיד. אמר ישעיהו במשאו על צור "והיה ביום ההוא ונשכחת צור שבעים שנה כימי מלך אחד" (כ"ג ט"ו) ואמרו על כך בגמרא (סנהדרין צ"ט ע"א) "ימות המשיח שבעים שנה שנאמר ונשכחת צור שבעים שנה כימי מלך אחד, איזהו מלך מיוחד (חשוב) הוי אומר זה משיח", ובאה על זה תמיהתו של המהר"ל (בחידושי אגדות לסנהדרין) "דמאי ענין צור למלך המשיח". אמנם המהר"ש פירש "תלה חורבנה של צור בביאת המשיח כדאמרינן (מגילה ו' ע"א, וראה שם רש"י ד"ה אמלאה החרבה, ורש"י בראשית כ"ה כ"ג: לאום מלאום) "לא נתמלאה צור אלא מחורבנה של ירושלים".

בחירה, בחירם, בבית ארזי הלבנון נפתח עידן המלכות בישראל, ושם אף נסגר המעגל ההסטורי — בזיקת צור למלך המשיח, בימי המלך האחד, המיוחד. מאז המאבק בבטן האם,

2. מדברי הרב עולה תשובה לשאלה שהתחבטו בה ראשונים ואחרונים (ראה ש"ב ז', רד"ק, אברבנאל, מלבי"ם, "דעת מקרא", "חזון המקרא" ח"א עמ' 75) על ההבדל בין מה שאמר נתן כאיש פרטי לבין תשובתו במדרגת הנבואה: רק בראיה עליונה, מקפת וכוללת אפשר לראות בכל מעשי דוד הכנות והכשרות — שעדיין לא שלמו — לקראת בנין העתיד (וע"ע "שמועות ראה" פ' תרומה תרפ"ט).

מהעקב ההסטורי של "לאום מלאום" ועד עטרת הנצחון שבראש השורה עם אלוקים ואנשים, "ישראל — לי ראש" ("לקוטי תורה" לאדמו"ר הזקן, במדבר מ"ח ע"ב).

שיבתנו לא"י דרגות דרגות היא באה. והנה הגענו לבטוי הלבנוני דוכתא ודרגא שנתאה משה לראות (כתובות ק"ב ע"א). ההתחרות בין צור לירושלים מסתיימת בנצחון הירושלמי "ההר הטוב והלבנון".

יסוד המשיחיות הלבנונית רמוז בדברי ר' מאיר, כשמת באסיא שהיא בצפון הלבנון ("זה גבול הארץ", בר"דרומא עמ' 638) אמר: אמרין לבני ארעא דישראל די דא משיחון דיכון (ירושלמי כתובות פ"ב ה"ג) ופרש בעל "משך חכמה" (פ' חוקת ד"ה וימת אהרן) "שכשיבוא משיח יהא דיכון"; ואילו "במוסר הקודש" (עמ' שס"ז) באר: הא משיחון כלומר, הארתו של משיח, שתורתו יכולה ומוכרתת להתפשט על כל קהילות גויים וסדרי ממשלותם" (וע"ע "אגרות ראייה" ח"ג עמ' פ"ז על כל ישראל יתפשט "וריה לו כלבנון"). "ובעולת ראייה" ח"א עמ' קמ"א: רוח החיים האלוקיים שיגלה למלכא משיחא, אשר על כל ישראל יתפשט "וריה לו כלבנון". ייעודים "צוריים" אלו מסבירים אף את יחוס העושר הרב ש"בכרך גדול של רומי" (פסחים ק"ח ע"ב) לנשיא ישראל מצאצאי בית דוד המובטח כי "לא יסור שבט מיהודה" (ראה תו"ש בראשית מ"ט אות קל"ח) "הני למן? — לך, ולחברך ולחברותך שנאמר "והיה סחרה (של צור) ואתננה קודש לד' לא יאצר ולא יחסן כי ליושבים לפני ה' יהיה סחרה, לאכול לשבעה ולמכסה עתיק" (ישע' כ"ג י"ח) ושאלו בגמ' (פסחים שם) מאי למכסה עתיק, ואחת התשובות "זה המגלה דברים שכסה עתיק יומין שהוא הקב"ה". הפרק הלבנוני שבתהליך גאולתנו עלום הוא מימי קדם, צפון הוא במערת עדולם וכבוש תחת כסאו של עתיק יומין שלבושו כשלג לבן (דניאל ז' ט'). רק "החברים היודעים אורחות ושבילים ללכת בהם בדרך האמונה כראוי" (זוהר, אמור ק"ה ע"ב) הם יודעים לפענח את מה שסתם עתיק יומין, ואילו האחרים "היו מגמגמים ולא עמדו בדברים" (שם). בחשבון הסטורי עתיק יומין, ארוך, הכולל ראשית ואחרית שמחשבים היושבים לפני ד' מביק אף שלג הלבנון. הוא החשבון שרמו עליו ר' מאיר. בשעת סלוק אורו וקבורת עורו הוא מגלה את סודה המשיחי של צור.

אכן, לכל חידוש רוחני בישראל מתלווה נוסחה עתיקת יומין "יודע הייתי שיתקדש הבית במיודעיו של מקום" (רש"י ויקרא י' ג' ע"פ זבחים קט"ו ע"ב ושם ברש"י ובתו"כ). יאיר מדבקי הממלכתיות הישראלית נבחר לחבורת עילית זו. הוא שכפל הנביא (יחזקאל ט"ז ט') "ואמר לך בדמיך חיי, ואומר לך בדמיך חיי". כל לידה מביאה עמה דמים, דמים עלולים להיות סיבה למות, ומאידך עשויים להיות סיבה לחיים. כיוצא בדבר בלידת תקופות בהסטוריה הישראלית. ואומר לך בדמיך — ליחידים, חיי — לצבור.

לבנון הוא מלכות ולבנון הוא המקדש. בימינו ולעינינו בא הסבר נוסף לזהות זו. משמו של ר' חיים מצאנז בעל "דברי חיים" מוסרים: שני הרים נבחרים הם: הר סיני שבו נתנה תורה לישראל והר המוריה שעליו נעקד יצחק. והרי הדבר תמוה: מפני מה לא נבנה המקדש על הר סיני שנתקדש במ"ת? והתרוץ: מקום שאדם מישראל מסר בו את נפשו

מקודש הוא לד' יותר מהמקום שבו נתגלתה השכינה. ("מאוצר המחשבה של החסידות" עמ' 44).

"ההר הטוב והלבנון" כמדרשו נתקדש מכוח מסירות נפש של יהודי, והלבנון כפשוטו נתקדש מכח מסירות נפשם של יאיר וחבריו. הממלכתיות הישראלית שנתגלתה בלבנון, סלילת דרך היא לגילוי כבוד שמים בבית הלבנון בימינו ולעינינו.

ב

"מראהו כלבנון בחור כארזים" (שה"ש ה' ט"ו) אחרי עטרת הגדרה זו ההולמת את הגבור הקדוש ר' אריה יהושע שטראוס אין להוסיף פשטות, דרשות או תוספתות. "כל הראוי — הולמתו (ע"ו מ'ד ע"א). אכן מבחירתפארת, פנימית וחיצונית של ארז בלבנון. על הפסוקים האלו (שה"ש פרק ה' י"א, ט"ו, ט"ז) דרשו חז"ל בגמרא (סנהדרין ק' ע"א) "כל המשחיר פניו על דברי תורה בעוה"ז, הקב"ה מבהיק זיוו לעוה"ב שנאמר "מראהו כלבנון, בחור כארזים", ופירש"י "וכתיב לעיל מיניה 'שחרות כעורב'". הוסיף ע"כ המהרש"א "דבחור נמי משמעו שחרות... שהוא נוי לבחור, ולזה אמר שהאדם זוכה שמראהו בעוה"ב מבהיק כלבנון אם היה בחור כארזים, שהיה משחיר פניו בעוה"ז בבחירתו שהוא עת השחרות שהאדם בכוחו אז ללמוד תורה". המהר"ל "בנתיבות עולם" הדגיש את הגדרת האור "כמציאות, כמו שהשחור שהוא היפך האור מורה על ההעדר". "כי המשחיר עצמו על ד"ת ומשים גופו בעולם הגשמי כאילו הוא נעדר ובלתי נמצא, ובשביל זה הקב"ה מבהיק זיו שלו בעוה"ב, שיתן לו המציאות הגמור בעולם הנבדל הוא עולם הבא הבלתי גשמי". ("נתיב התורה" פ"ג ונשנו הדברים בחידושיו לאגדות הש"ס. וע"ע תו"ת שה"ש פרק ה' אות מ"ז).

פירושי ראשונים ואחרונים אלו קבלו לפנינו את משמעותם המיוחדת, הארצישראלית. בדור השיבה יש כאן — אהה לשבר כי בא — הוראה פשוטה: מי שהשחיר עצמו, כפשוטו, בלבת הטנק, מי "שגופו בעולם הגשמי כאילו בלתי נמצא", מי שמסר נפשו כפשוטו על הצלת ישראל מיד הקמים עליהם, על כבוש הארץ וירושתה, בהיותו בימי הבחורות והשחרות כפשוטם, בארץ ארזי הלבנון כפשוטה — הקב"ה מבהיק זיוו כמדרשו.

השחרה קודרת זו באה כחצות היום של צהרי ערב שבת פרשת "שלח". אותה פרשה שאנו קראנו בה — והוא כבר לא זכה לכך — על כבוש ראשון של משלחת ראשונה שהגיעה ברגליה "עד רחוב לבוא חמת" (במדבר י"ג כ"א). הכיוון של ציון גבול זה הוא באזור שבו נפל אריה יהושע; הוא האזור שנכלל במלכותו השלמה והשלזה של שלמה "קהל גדול מלבוא חמת" (מל"א ח' ס"ה) וחזר לשלטון ישראל בימי הנחומים של ירבעם בן יואש "כדבר ד' אלוקי ישראל... כי ראה ד' את עני ישראל... ולא דבר ד' למחות את שם ישראל" (מל"ב י"ד כ"ה—כ"ז).

על ארץ זו ועל גבולות אלו אמר יהושע בפרשת השבת שעברה "טובה הארץ מאוד מאוד" (במדבר י"ג ז') עליה הובטחנו "ובניכם... המה יבואו שמה ולהם אתנגה והם יירשוה" (דברים א' ל"ט). דור הבנים, שאריה נמנה עליו, הוא שיזכה להתנחל, הוא שיזכה —

בהנהגת הוקן מן התרים — להלחם ולרשת. יהושע שעמד בראש מערכות ישראל בכבוש הארץ מזדקן "ובא בימים" (יהושע י"ג א') "והארץ נשארה הרבה מאוד לרשתה" (שם) והרי הוא משרטט את חלקי "הארץ הנשארת" לכבוש ולירושה. "וכל הלבנון... תחת הר חרמון, עד לבוא חמת" (שם ה'). והנה עברו למעלה משלושת אלפי שנה בהם חיכה עם ישראל לממוש צוואתו של יהושע, וצאצאיו ההולכים בדרכיו, ולנים בעומקה של הלכה בערב המלחמה (עירובין פ"ג ע"ב) כבשו ברגליהם, בגלגליהם ובזחלמי"הם את בקעת הלבנון. מעשי בנים סימן ואות כבוד לאבות.

אריה יהושע חברנו מן ההולכים בדרכי יהושע הקדמון.

באזור שבו נפל אריה כרתו עבדי שלמה ארזים למקדש (מל"א ה' כ') בהם בנה שלמה את "בית יער הלבנון" (מל"א ז' ב'). ומכוחם נולדו הדימויים "כארו בלבנון ישגה", "שתולים בבית ד', בחצרות אלוקינו יפריחו" (תהלים צ"ב י"ג—י"ד) "ישבעו עצי ד', ארזי לבנון אשר נטע" (שם ק"ד ט"ז) ³ המשמעות העמוקה להשאלה זו, יסודה במחשבה על האורגניזם, על החיות המתפתחת ועולה בצומח, והיא אף נחלת הקשורים לבית ד' ולחצרותיו. כיוצא בדבר "אשר בנינו כנטיעים מגודלים בנעוריהם" (תהלים קמ"ד י"ב) וכן הוא בעצם הדימוי "בחור כארזים", ששקועה בו האידאה האורגנית, שהרי משל הארז מן הצומח הוא בא. זוהי אף ענינה של ברכת התורה האחרונה "תורת אמת היא תורה שבכתב, וחי עולם נטע בתוכנו הוא תושבע"פ. (טור או"ח ס' קל"ט ושם בב"ח על לשון נטיעה) מכאן מה שאמרו ביומא (דף כ"א ע"ב, דף ל"ט ע"ב) "בית יער הלבנון, לומר לך, מה יער מבלבל אף ביהמ"ק מבלבל. בשעה שבנה שלמה ביהמ"ק נטע בו כל מיני מגדים של זהב והיו מוציאים פרותיהם בזמניהם וכשהרוח מנשבת בהן משירים את פרותיהם שנאמר ירעש כלבנון פריו". ("ירעש פריו של ישראל כפרי הלבנון, אלמא יש פרי בלבנון, ולבנון הוא ביהמ"ק" — רש"י, ועיי"ש במהר"שא) על דברי הגמרא האלה כתב המהר"ל "בגבורות ד'" פע"א: "כאשר האילן חוזר אל כח חיותו לגדל פרי נקרא לבלוב מלשון לב, כלומר שחוזר אליו חיותו שהיא בלב... במה שנחשב ביהמ"ק כמו לב שיש בו חיות, אי אפשר שלא ימצא מכה חיותו שנותן שפע שלו לחוץ והוא הוצאת הפרי שנוגד ממנו, שהרי כל חיות נמשך ממנו פרי. ולפיכך אמר בשעה שבנה שלמה בית המקדש נטע בו כל מיני מגדים של זהב" (וע"ע ב"בן יהודע" ספרש המאמר ע"פ סוד הלידה והנשמות הנושרות לעוה"ז).

עשיית פרות אלו ביער הלבנון המקודש פסקה כשהחריבו הגויים את המקדש. "כיון שנכנסו גוים להיכל — יבשו שנאמר "ופרה לבנון אומלל". שליטת הגוים בלבנון גרמה לנתוק החיות והגידול. ומכאן — מכה חוק הבריאה על המלאך המכה ואומר: גדל — ההבטחה שעתידי הקב"ה להחזירה לנו שנאמר "פרח תפרח ותגל, אף גילת ורגן, כבוד הלבנון ניתן לה". זהו אף סוף ענינו של מאמר חז"ל "שקולה מיתתן של צדיקים כשרפת

3. רק הארזים מכונים במקרא בשם "עצי ד'" ראה: המשכן, המקדש והגן בעדן מקדש, יהודה קיל "שנה בשנה" תשכ"ו עמ' 246. וע"ע שם הערה 76: "דמות זו של מקדש-גן בו פורחים תמרים וארזים רחפה בפני משורר הקודש בתהלים צ"ב. וע' "בית מקרא" טבת תשכ"ג עמ' 42.

בית אלוקיננו" (ר"ה י"ח ע"ב וע"ע "נצח ישראל" פ"ח, "דובר צדק" כ"ו ע"ב) זה כזה בשלוט עליו זרים מפסיק להוציא פרות.

אכן מיוחדים הם בחורי ישראל בהשוואתם למקדש "למה נקרא שמו לבנון שמלבין עונותיהן של ישראל" (יומא ל"ט ע"ב) 4. ובברכות (מ"ג ע"ב) אמרו: "עתידין כל בחורי ישראל שלא טעמו טעם חטא שיתנו ריח כלבנון שנאמר "ילכו יונקותיו ויהי כזית הודו וריח לו כלבנון", (הושע י"ד ז') 5. ובפסחים (פ"ז ע"א) דרשו: מעלה עליהם — על הדור הצעיר — כאילו נבנה היכל בימיהם.

לפנינו ארוז שנגדע בבקעת הלבנון, הנותן ריח טוב כלבנון, המשחיר עצמו ומלבין עונותיהם של ישראל כבבית הלבנון: "כולו הפך לבן טהור הוא" 6.

מאז בואו של אריה לישיבה ראינוהו כבעל שרשים "ויך שרשיו כלבנון", השואף לגידול ולצמיחה. כח החיות מלא את ישותו במגמה לעשות פירות. היה רושם כל דבר ששמע בישיבה, מסדר את ידיעותיו, את הגותו, את מחשבותיו. מאז נשואיו עלה ונתעלה במעלות הקדושה. ביום חתונתו בקר כאן בסמוך, ליד קבר סבו; בו ביום עסק במשמעות מושג "קדושין", בהבנת תכנו הפנימי. אכן "קחה-קחה משדה עפרון". (קדושין ב' ע"א וע"ע פרוש הרש"ר הירש בראשית כ"ג י"ט).

"אם לא ראיתם את האריה בואו וראו את רבצו (תרג"ש פ"ג ע"ב) אם אנו מנועים מעתה להתבונן במעלתו של אריה שהרי "אין כל בריה יכולה לעמוד במחיצתן", (ב"ב י' ע"ב), צאו וראו את הבית בו גדל, בו ספג דרך ארץ שקדמה לתורה, בו התחנך למתינות, מנוחת הנפש, מסירות. "השדה אשר ברכו ד'", עם סגולות אלו בנה את ביתו יחד עם ברוריה תבלח"א. מה נאמר, איפוא, לברוריה, זו ההולכת בדרכי ברוריה הקדמונית, המצדיקה את הדין ומחזירה את הפקדון בטהרה, בשלמות הנפש, במנוחת הדעת. (מדרש משלי ל"א) המוליכה את ילדה בלילי שבת אל הכותל; הממתנת לבעלה בפניה ליד ביהמ"ד אחר התפילה והלמוד. "נשים במאי זכין — באקרויי בנייהו לבי כנישתא ובאתנויי גברייהו בי רבנן, ומנטרן לגברייהו עד דאתו מבי רבנן" (ברכות י"ז ע"א).

ומה נאמר לאביעד, שהפך להיות עד על אבא, עד לעד על פעלו. "מן השמים מסבבים שיקרא האדם בשם שהוא ע"פ תוכן מדותיו ואופיו". ("מכתב מאליהו" ח"ב עמ' 17).

הסטנדר של אריה בביהמ"ד נתייתם. נפקד מקומו ליד החלון הצופה אל מול הרה"בית. לעומתו יושב אריה ושונה בביהמ"ד של מעלה. אביעד יגדל אי"ה בהשגחתה של ברוריה, יבוא לישיבה וימלא את מקום אביו החסר, ואז ננוחם.

הוא הדבר הנרמז בפרשתנו "האיש אשר אבחר בו" ("דודי ירד לגנו, ללקוט שושנים —

4. וב"גבורות ד"י פע"א פרש המהר"ל: דבר שהוא חמרי בעבור עכירת החומר אין מתיחס אל הליבון, כי הליבון יש בו זוהר, אבל דבר שיש בו עכירות אין בו זוהר, ולכך דבר שהוא נבדל מן הגשם ראוי שיהא נקרא ע"ש לבון שהוא מורה על הבהירות.
5. ובפירוש: יגדלו בניו, וריחם כקטורת בבית הלבנון. וע"ע ברכות מ"ג ע"ב במהרש"א, ברי"ף על ע"י, ב"ענף-יוסף" וב"אהבת איתן".
6. וע"ע מו"ק כ"ח ע"א: מיתת צדיקים מכפרת. "גור אריה" במדבר כ' א', וב"ענף יוסף" מה שהביא בשם בעל "יערות דבש". תו"ת במדבר כ' אות ב'.

לסלק צדיקים מישראל". שהש"ר ו'). "מטהו יפרח". הנצר שהשאייר ר' אריה יהושע בעלמא הדין, יעלה ויפרח כפרח הלבנון, יכה שרשיו בביהמ"ד, יעשה פירות כלבנון, ויראה בהתחדשות כבוד הלבנון בהר הטוב הזה והלבנון.

*

פתחנו בדברי המלבי"ם על מבנה ספר איוב, ונחתום בפרושו לסוף איוב על מות הבנים. "וד' שב את שבות איוב" כפי הנראה מחז"ל (ראה פרוש הרמב"ן לאיוב פמ"ב י') לא נשללו הקנינים ולא מתו בניו רק השטן הסתירם מנגד פניו ושלח אליו מלאך לבשרו הבשורות הרעות". דברים אלו שקשה להולמם, כונה עמוקה יש בהם, והיא מתפרשת ע"פ דברי בעל ה"שפת אמת". "כשיתקומו ההבטחות אז יתברר למפרע כי הכל היה לטובה. ולכן נקרא הקב"ה בעל הנחמות, כי הנחמות של בני האדם אינם יכולים לתקן כל צער העבר. אבל הנחמה שתהא מהקב"ה יהא מהופך כל הצער לטובה. והגם כי אין אנו מבינים איך יהיה מתהפך מה שעבר, לפי שאנחנו בתוך הטבע והזמן. אבל לעתיד נראה ונבין זה ההיפוך לטובה". (פ' ויצא תרנ"ח) לעיניכם, לעינינו ולעיני כל ישראל.

על מיתתם ועל מיטתם של בחורי ישראל שעתידיים
ליתן ריח כלבנון (ברכות מג ע"א)